

ja quasi se li igualava en el sentit. □ I.^a doc.: tant *cant* com *cantar* ja S. XIII, R. Llull, etc.

«En vostra cort és lo gall, qui és bell en persona, e és savi, e qui sap ésser senyor de moltes gallines; aquell *canta* en l'alba molt clarament e bellament», *Merav.* (O. C. I, 198); «alegrave's en ausir los *cants* dels auçells qui en aquell verger *cantaven*», id. (id. III, §2); vegeu-ne d'un i l'altre molts més, dels Ss. XIV i XV en *DAG.* i *AlcM.* No cal dedicar gaires paraules més a mots tan complidament estudiats pels *DAG.*, *DFa.* i *AlcM.*

En coses de fraseologia, *Cantar* està força afavorit en usos ultra-vulgars, que sovint entren ja en el domini murriesc o argòtic, veg. per a això *BDC* VII, 14, 27: en aquest no es tracta solament d'enraonar quan convindria (al subjecte o a d'altres) callar' sinó també d'altres expressions afectives de la idea de parlar; p. ex. *cantar de baix* 'alabar-se de proeses femelles, de triomfs d'home femeller': «tots *canten de baix*, i el dia que han pogut fer *carretada* [‘conquistar una xicotà’], surten del pataco estarrufats com uns galls de llavor» (carta de P. Coromines, des de Montjuïc, a Massó i Torrents, 15-II-97, O. C., 1658); més conegut és 'parlar forçadament (per por, turments, etc.) confessant un delicte, etc.', acc. en la qual potser es partí del sentit 'declarar, quan s'hauria de ser molt discret' (que ja sembla trobar-se en el *Tirant* i algun altre val. de fi S. XV, *AlcM.*, §5); i s'usà també com una espècie de terme tècnic de confessorari: d'on *El Cantar* «diada fixa que tenen els pobles per la Quaresma, en què acuden els rectors dels pobles veïns i s'ajuden mútuament a oir les confessions pasquals» (Vallès, *AlcM* II, m.); inseparable d'això fóra el verb *alcantar* que el *DAG.* (cosa que ja no sé tan cert si fou ben entesa) troba com a verb transitiu en el sentit de «confessar algú».

DERIV.: *Canor* 'melodiós' [Lab. 1839], pres del ll. *canorus*, -a, -um, 'cantador', derivat del primitiu *canere*.

Cantet, de primer, diminutiu, després especialment *mudar de cantet* 'canviar de parer' (pròpiament 'mudar de manera de cantar'), *BDLC* VI, 99; *perdre el c. bal.* seria 'perdre les ganes de bravejar', pròpiament (no sé si també val 'tornar-se afònic': «fent-hi campanyes i més campanyes, un any i un altre any, cuidant a perdre-hi el *cantet*», *AMAlcover*, *BDLC* XI, 1920, 235, des d'on també s'hauria pogut arribar a allò); *cantit* maestr., amb influència del sufix aragonèsat de *xillit*, *xiulit*, etc.

Cantable, o en forma italianitzant *cantàbil*.

Cantada [1878, Genís Aguilar, *DBalari*]. *Cantadissa d'ocells* [Pons i Massaveu]; *cantadis*, -dissa adj. *Cantador* [amb valor adj., c. 1500, Val.; m. 'paròdia de trobador', Pitarra, 1865]; adj. 'cantable'. *Cantaire* [sobretot rossell.; «me diuen *cantaire*» en la cançó popular del *Barretinairè de Prats de Molló*, glossada per Verdaguer]. *Cantant* [JRoig, *Spill*, v. 11521].

Cantarella [1803, Belv.; però no és solament «tonillo en el parlar» ni mot recent, car és certament ante-

rior al S. XIX la cançó de Madalena on és 'processó de càntics', ja recollida en el Penedès i en l'ed. de 1853 en el *Romllo*. de MilàF.: «Madalena:hi finava: / ab gran *cantarella* d'àngels cap al cel se l'en portaven», ed. 1882, 10.40C]; *cantarellejar*. *Cantarina* [S. XVIII, Bna., *DAG.*, Belv.], després *cantariu* [Escr. Renaix.] calc de l'it. *cantatrice*; també italianisme *cantata* (pròpiament 'cantada'). *Cantera* 'ganes de cantar'.

Canteules 'romanços, raons fútils': no és veritat que sigui conegut a Bna. (*AlcM*), però sí que ho deu ser a Muntanya, potser a Olot: «havia desaparegut aquell capellà mansuet --- enternint-se fins a llagrimenjar ab les *canteules* d'una beata», *MVayreda*, *Sang Nova* IV, xii, 313; formació singular potser per encreuament de *cantar* amb el verb *meular* = *miolar*.

Càntic [S. XIII]: «mas entram quant cantaven aquell *càntich*» (els clergues el Te Deum), Jaume I, 12; *CostTort.* [X, xxx; «pertot *càntics* de verges i música d'auçells», *Atl.*, 44]; pres del ll. *CANTICUM* 'cant, cançó, himne'.¹ *Cantilena* [c. 1400, Ant. Canals] metafritzat per alguns en *cantinela* [doc. de Sòller, 1456], forma que es troba també en cast. [S. XVI, *DCEC* i *DECH*] i oc. mod. *cantinelo*, presos del ll. *cantilena*; veg. *FEW*, s. v., i Viscardi, *Studi Medievali* X, 204-19.

Cantimplaina sembla que degué tenir pròpiament el sentit de 'cançó falsament sentimental, hipòcrita i carinclona': més que un cpt. sembla ser un encreuament de *cantinela* amb *ploraire* influïda per *polaina*, segons la cançó tradicional d'«El senyó Pau de las *cantimplaynas* / porta *polaynes* ab cabriolets», MilàF., *Romllo*. (577); més enllà li diuen *Pau Polaynetas* i es demostra personatge no gaire venerable; se citen formes alterades *contimplaines* i *continflaines* (*AlcM*) mal definides — per una pseudo-etimologia subreptícia, que en alguna mesura és la etimologia popular: la contaminació de *contemplar* (altament cf. *cantimplora*).

Cantiri (imitació de *captiri*). *Cantor* [S. XV, *AlcM*; «música y cantors: musici symphoniaci», *OPou*, *Tb. Pu.*, s. v. *canere*, etc.].

De *cantor*, potser *cantúria*, en tot cas *cantoria* S. XVII, *MCanyelles*, *Mem. de Manresa*; «digués lo aniversari ab molta solemnitat y *cantoria* de cant de orgue», Bna., doc. de 1641, *BABL* VIII, 23; i «stave *cantoria* de la Sèu», que Careta ja llegeix en un doc. municipal de Bna., de 1628, i el *DAG.*, ja el 1614,² mot que accentua a la i tingué gran difusió en aquells segles (i no sols catalana): «mentres lo estava regant ya sent una *cantoria*: / sent cantà 'l rossinyolet que cantava d'alegria», MilàF., *Romllo.*, 375C; «dixós lo pare y també la mare / que Déu los do un bon hereuet, / lo rossinyol, ab tota *cantúria*, / sempre vos diu: guardaulo del fret», ib., 569.31;³ continua viu a Mall. *cantoria* per 'cantada' (com és d'esperar pron. ara amb o, ara amb u: *BDLC* IV, 1909, 252, 359); així en Francesc Pomar: «un petit cel es descloïa / per l'ull ubert de l'alt penyal, / vessant de llum i *cantúria*» (*IdOr* VI, 81); però és també valencià amb el sentit de 'cantarella d'ambulant': «el Terrero és el